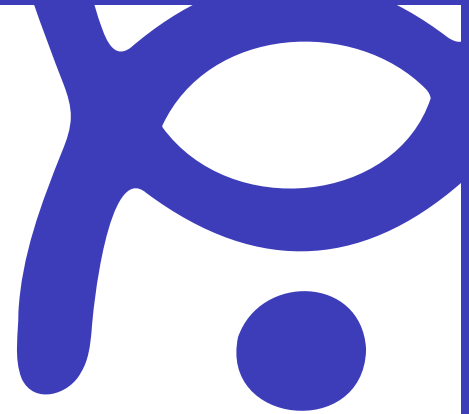

Termit tutuiksi -sanakortit

- Tulostettavat sanakortit sopivat yhdenvertaisuuteen liittyviin termeihin tutustumiseen sekä yhdenvertaisuuden teemoista käytävän keskustelun tueksi.
- Sanakortteja voi käyttää yhdessä työyhteisön tai nuorten kanssa.
- Kortteja voi käyttää esimerkiksi seuraavilla tavoilla:
 - Valitkaa korteista teille tuntemattomat termit, tutustukaa niihin ja keskustelkaa korttien aiheesta.
 - Lue kortissa oleva selitys ja esimerkki, jonka jälkeen muut koettavat arvata, mikä termi on kyseessä.
 - Lue kortissa oleva termi, johon muut yrittävät keksiä selityksen tai esimerkin.
 - Valitkaa muutamia termejä, jotka ovat mielestänne jollain tapaa tärkeitä tai keskeisiä yhteisössänne, ja keskustelkaa millä tavoin ne näkyvät tai toteutuvat.
- Sanakortit on tuotettu osana Yhdenvertaisuuden nuorisoalan osaamiskeskuksen toimintaa vuosina 2025–2026.

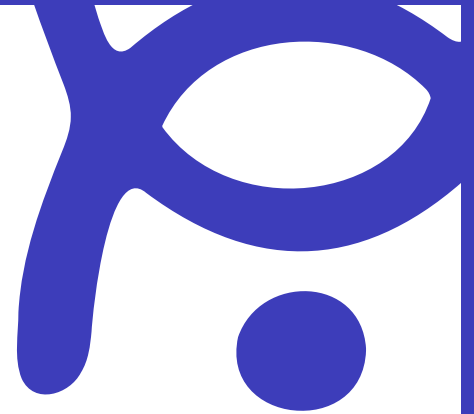
Ableismi

Syrjinnän muoto, joka kohdistuu vammaisiin, neuroepätyypillisiin ja mielenterveyden haasteita kokeviin ihmisiin.

Esimerkki: Kehitysvammaisen nuoren osallistumista yhteisen toiminnan suunnitteluun vähätellään. Hänen mielipidettään ei oteta yhtä vakavasti kuin muiden nuorten, eikä hänen panostaan nähdä yhtä tärkeänä, vaikka asia koskettaa yhtä lailla häntä.

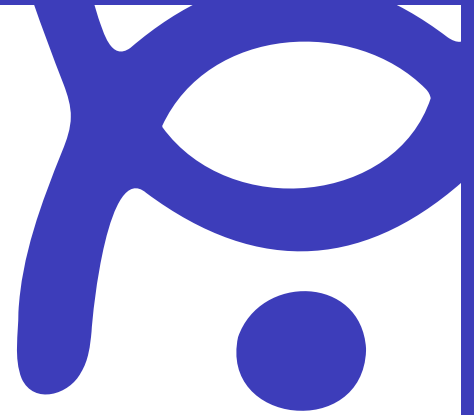
Antirasismi

Tietoista toimintaa, jossa pyritään aktiivisesti vähentämään rasismia sekä purkamaan rasistisia rakenteita ja ajatusmalleja.

Esimerkki: Koulu ottaa käyttöön oppitunteja, joissa opetetaan, miten erilaiset taustat vahvistavat yhteisöä ja miten epäoikeudenmukaisuutta voi vastustaa.

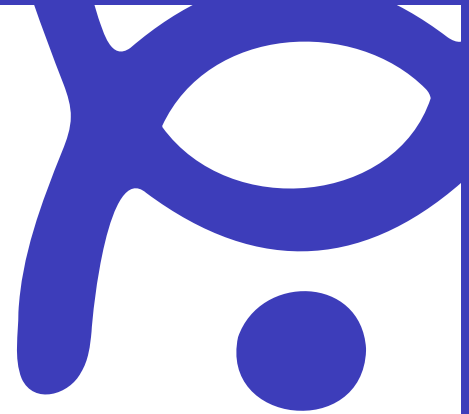
Eksootisointi

Ihminen nähdään vain hänen ulkonäkönsä tai kulttuurinsa kautta, usein jollain tapaa "erikoisena" tai jännittävänä.

Esimerkki: Henkilöä keuhutaan jatkuvasti hänen "eksoottisesta" ulkonäöstään, vaikka se ei liity mitenkään keskustelun aiheeseen.

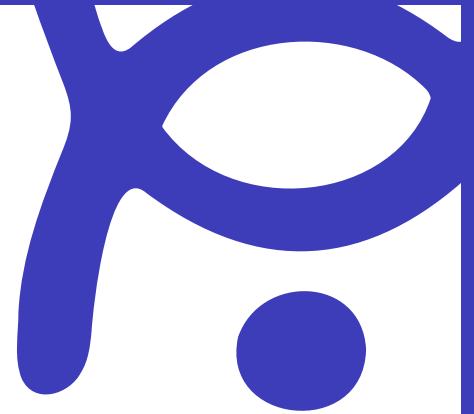
Ennakkoluulo

Haitallinen ajatus tai asenne jotakuta kohtaan, vaikka ei oikeasti tunne häntä. Tällaiset ajatukset voivat huomaamatta vaikuttaa siihen, miten käyttäytyy muiden kanssa.

Esimerkki: Opettaja olettaa uuden oppilaan olevan huono matematiikassa, koska hän tulee maasta, jossa on erilainen koulusysteemi.

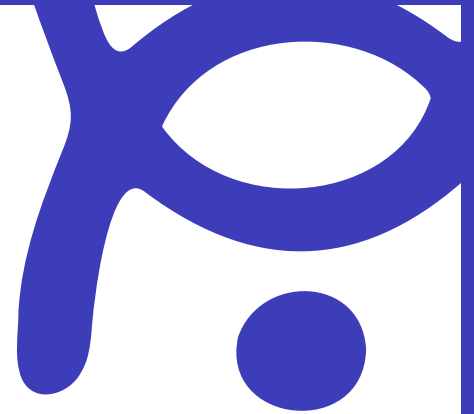
Esteettömyys

Kaikenlaisten ihmisten huomioon ottaminen rakennetun ympäristön suunnittelussa, toteuttamisessa ja kunnossapidossa. Tapa tehdä tilat, palvelut ja tiedot sellaisiksi, että kaikki voivat käyttää niitä helposti.

Esimerkki: Rakennuksessa on hissi ja luiskat, jotta myös pyörätuolilla liikkuva pääsee sisään.

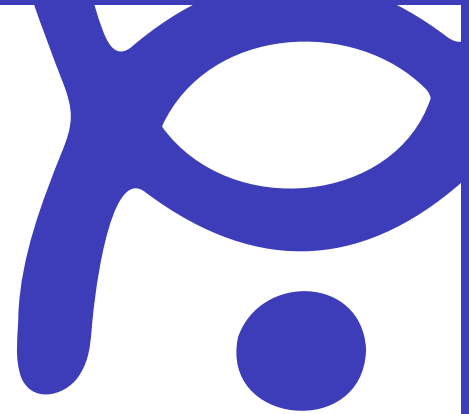
Inkluusio

Mahdollistetaan jokaiselle tilaisuus osallistua, toimia tai vaikuttaa niin, että tuntee olevansa merkittävä osa ryhmää tai yhteisöä.

Esimerkki: Järjestössä nuorille tarkoitettua toimintaa suunnitellaan niin, että kaikilla on tasavertainen mahdollisuus osallistua, ja jokaisen ehdotukset ja ideat tulevat kuulluiksi ja nähdään yhtä tärkeinä.

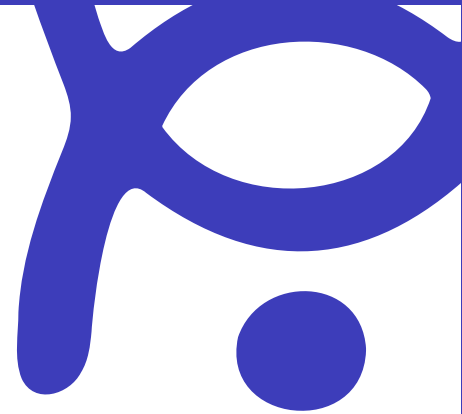
Intersektionaalisuus

Ihmisen kohteluun vaikuttavat samanaikaisesti monet erilaiset piirteet tai ominaisuudet, joita hänellä on.

Esimerkki: Henkilö on sekä nainen että maahanmuuttaja, ja siksi hän saattaa kohdata erilaista syrjintää kuin joku toinen.

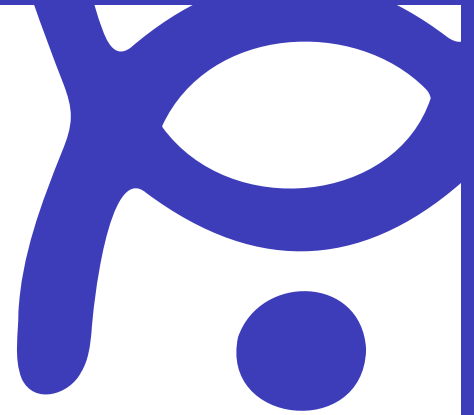
Ksenofobia

Pelkoa, epäluuloa tai vihamielisyyttä vieraita ihmisiä ja kulttuureita tai etnisiä ryhmiä kohtaan.

Esimerkki: Nuori kohtelee ulkomaalaistaustaisia ihmisiä tylästi tai väkivaltaisesti, koska hän pelkää tai on epäluuloinen heitä kohtaan.

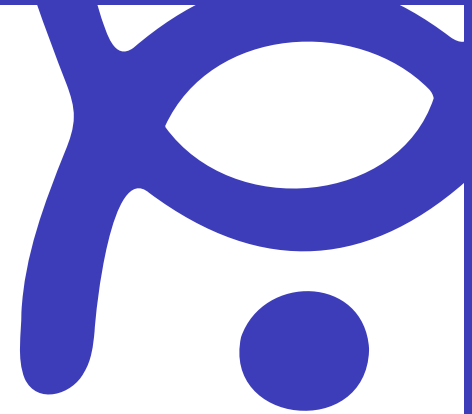
Liittolainen

Ihminen, joka asettuu tukemaan niitä, joihin kohdistuu syrjintää, vaikka ei itse kuuluisi kyseiseen ryhmään. Käytetään myös englanninkielistä termiä "ally".

Esimerkki: Nuori puolustaa kaveriaan, jota kiusataan hänen uskontonsa takia.

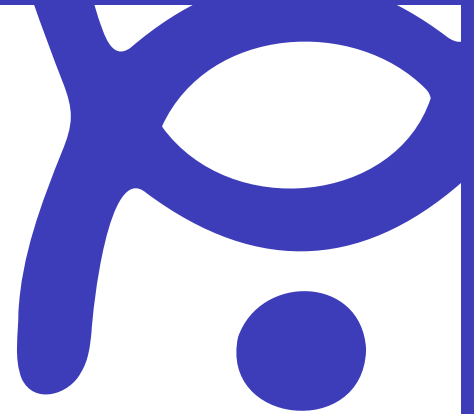
Marginalisointu

Joku tai jokin ryhmä jätetään ulkopuolelle tai huomiotta yhteiskunnassa, heidän olemassaolonsa nähdään muusta yhteiskunnasta erillisenä.

Esimerkki: Vammaisten nuorten tarpeita ei huomioida, kun suunnitellaan uutta palvelua alueen nuorisolle.

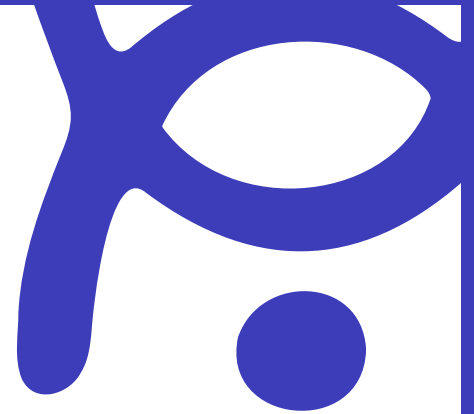
Mikroaggressio

Pieniä, toistuvia ja huomaamattomia kommentteja tai tekoja, usein harmittomiksi tarkoitettuja, mutta silti luonteeltaan vähätteleviä tai loukkaavia.

Esimerkki: Kehutaan jonkun suomen kielen taitoa, vaikka hän on syntynyt ja kasvanut Suomessa.

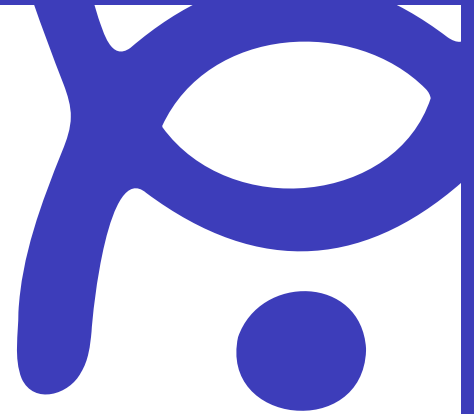
Misogynia

Eriarvoistavia, vihamielisiä ja väkivaltaisia asenteita tai tekoja, jotka syrjivät naisia ja tyttöjä sukupuolen takia.

Esimerkki: Nuoren tytön pukeutumista tai käyttäytymistä kommentoidaan alentavasti ja syyllistävästi. Taustalla on käsitys, että tytöt voivat käytöksellään ansaita häirinnän tai väkivallan.

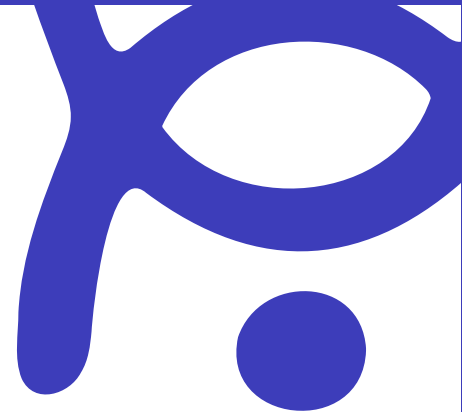
Moninaisuus

Ihmisillä on useita erilaisia ominaisuuksia ja piirteitä. Näitä ovat muun muassa ikä, sukupuoli, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, koulutus, perhesuhteet, terveydentila, toimintarajoitteisuus, seksuaalinen suuntautuminen sekä poliittinen ja taloudellinen asema.

Esimerkki: Nuorisotyössä ymmärretään, että nuoret tulevat erilaisista taustoista ja heillä on erilaisia vahvuuksia.

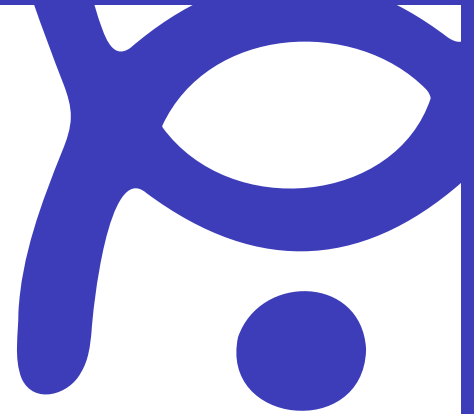
Normi

Yleiseksi tai "tavalliseksi" mielletty tapa tai ajatus, joka sisältää oletuksia ihmisistä ja ihmisryhmistä, ja vaikuttaa siihen, miten ihmisiä kohdellaan tai miten heihin suhtaudutaan.

Esimerkki: Ajatellaan, että perheessä on aina äiti, isä ja lapsia, vaikka perheitä on monenlaisia tai että tiettyyn sukupuoleen kuuluu tietynlainen käyttäytyminen.

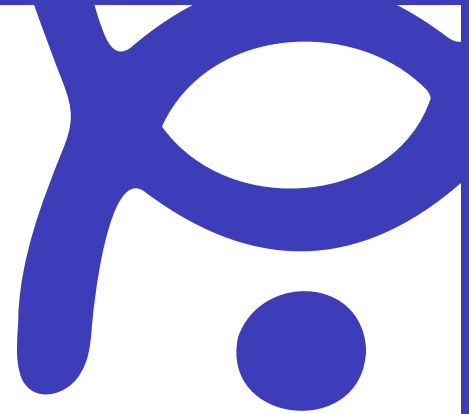
Osallisuus

Kuulumisen ja merkityksellisyyden tunnetta, sekä mahdollisuus oikeasti vaikuttaa ja olla mukana yhteisössä tai päätöksenteossa.

Esimerkki: Nuoret pääsevät mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan heille suunnattuja tapahtumia. Heille annetaan valmiuksia ja mahdollisuuksia kantaa vastuuta ja tehdä itse.

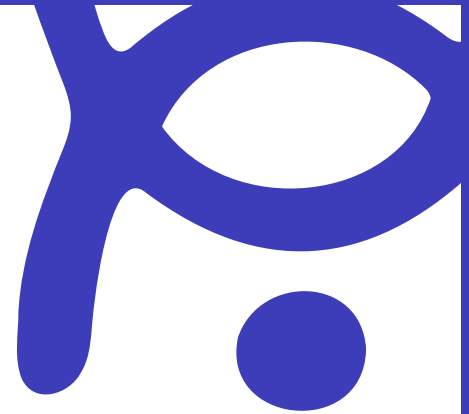
Puuttuminen

Tilanteeseen tai toimintaan tarttumista, siihen vaikuttamista tai sen keskeyttämistä. Taustalla on välittäminen ja tarkoituksena on tilanteen korjaaminen esimerkiksi ohjaamalla käyttäytymistä muita huomioivammaksi.

Esimerkki: Nuorisotyöntekijä huomauttaa nuorelle, että rassistisen vitsin kertominen ei ole ok.

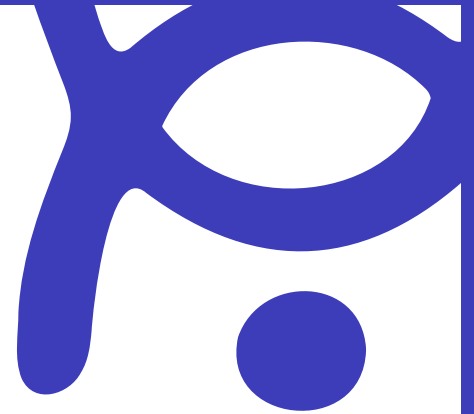
Rakenteellinen syrjintä

Tilanne, jossa yhteiskunnan säännöt tai käytännöt kohtelevat ihmisiä epäreilusti ja syrjivästi, vaikka sitä ei aina huomaa. Käytetään myös termiä "institutionaalinen syrjintä".

Esimerkki: Työpaikkailmoituksissa vaaditaan täydellistä suomen kielen taitoa, vaikka tehtävässä ei tarvitsisi sitä päivittäin.

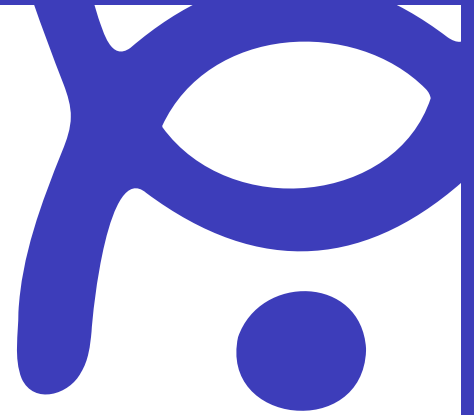
Rasismi

Syrjintää ihmisen etnisen taustan, ihonvärin, kielen, uskonnon tai muun oletetun "rodullisen" piirteen perusteella.

Esimerkki: Nuorta ei oteta mukaan yhteiseen tekemiseen hänen ihonvärinsä takia.

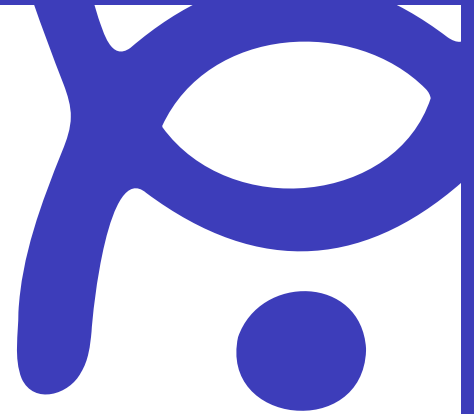
Representaatio

Tapa, jolla eri ihmisryhmät näkyvät ja ovat mukana yhteiskunnassa: esimerkiksi mediassa, kulttuurissa tai päätöksenteossa.

Esimerkki: Lastenkirjoissa on mukana eri-ikäisiä ja eritaustaisia hahmoja.

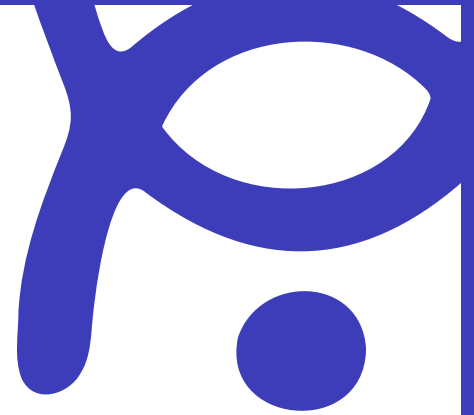
Rodullistaminen

Tilanne, jossa ihmisestä tehdään erilainen tai ”muista poikkeava” ulkonäön tai oletetun taustan perusteella.

Esimerkki: Ihmiseltä kysytään jatkuvasti ”mistä oikeasti olet kotoisin”, vaikka hän on syntynyt Suomessa.

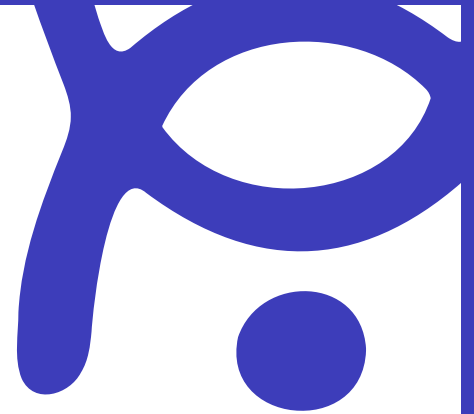
Saavutettavuus

Kaikki ihmiset voivat käyttää tietoa, palveluita tai tiloja helposti ja ymmärrettävästi – huolimatta esimerkiksi heidän fyysisistä ominaisuuksistaan.

Esimerkki: Nettisivut on tehty niin, että näkövammaisen voi käyttää niitä ruudunlukijalla.

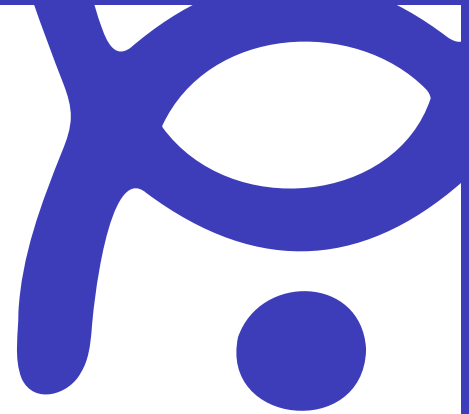
Seksismi

Tilanne, jossa ihmistä kohdellaan huonommin sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun vuoksi.

Esimerkki: Tyttöjä ei nähdä yhtä hyvinä ryhmänjohtajina kuin poikia. Pojille ei sallita samanlaista herkkyyden tai tunteiden näyttämistä kuin tytöille.

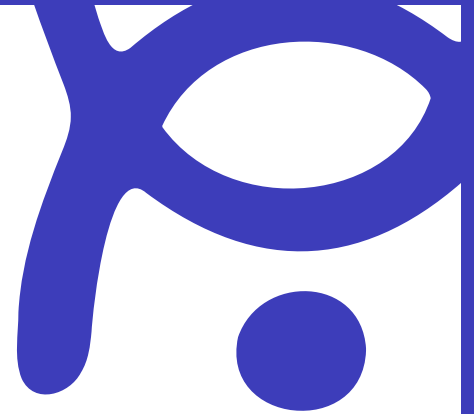
Seksuaalivähemmistöt

Ihmiset, joiden seksuaalinen suuntautuminen on jotain muuta kuin heterous, tai he itse määrittävät kuuluvansa seksuaalivähemmistöön.

Esimerkki: Poika pitää toisesta pojasta ja kertoo siitä muille.

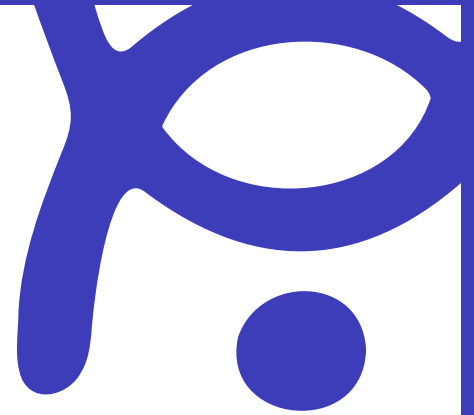
Stereotypia

Yksinkertaistettu ja usein väärä ajatus siitä, millaisia ihmiset ovat jonkin taustan tai ominaisuuden takia.

Esimerkki: Ajatellaan, että kaikkia nuoria kiinnostaa sosiaalinen media, ja he tietävät siitä kaiken.

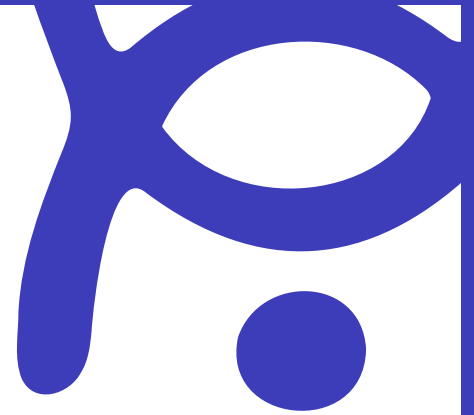
Sukupuolen moninaisuus

Ihmisiä ei voi jakaa vain kahteen, toisilleen vastakkaiseen sukupuoleen. Käsite sisältää sekä sukupuolivähemmistöt että -enemmistöt.

Esimerkki: Henkilö ei koe olevansa nainen eikä mies, ja haluaa tulla kutsutuksi omalla nimellään.

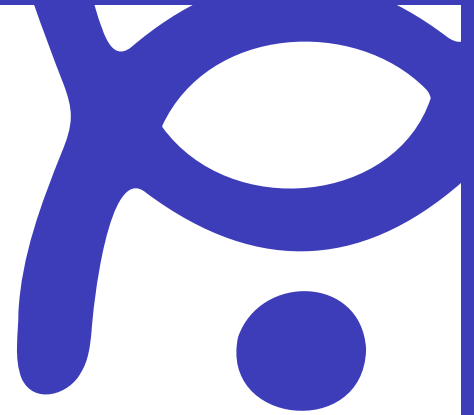
Syrjintä

Tilanne, jossa ihmistä kohdellaan hänen ominaisuutensa takia huonommin kuin muita samanlaisessa tilanteessa.

Esimerkki: Ravintolassa työntekijä ei palvele asiakasta hänen etnisen taustansa vuoksi.

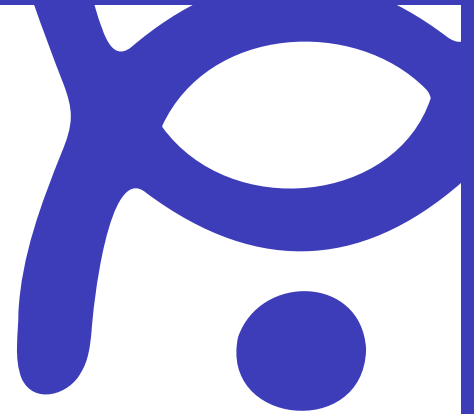
Tasa-arvo

Tilanne, jossa kaikilla on yhtä hyvät mahdollisuudet, riippumatta esimerkiksi sukupuolesta tai taustasta.

Esimerkki: Jokaisella nuorella on sama mahdollisuus saada koulutus.

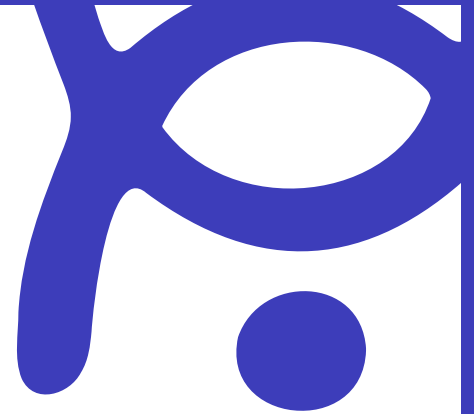
Toiseuttaminen

Toisten ihmisten identiteetin tai kulttuurin näkeminen poikkeavana, vieraana tai alempiarvoisena. Heidän kohteleminen ulkopuolisena suhteessa enemmistöön tai normiin. Tämä on syrjivää vallankäyttöä.

Esimerkki: Romaninuoren mielipiteitä ei oteta huomioon nuorten vaikuttajaryhmässä häneen kohdistuvien ennakkoluulojen vuoksi.

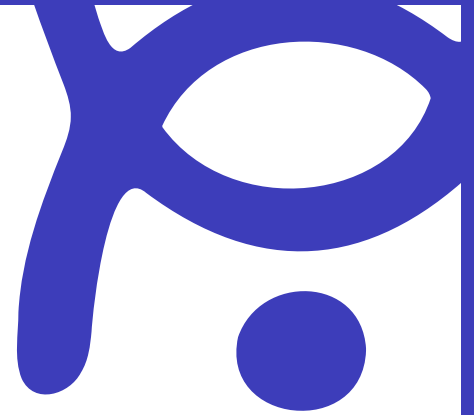
Vastapuhe

Inhimillistä ja empaattista puhetta, jonka tarkoituksena on torjua vihapuhetta tai väärää tietoa.

Esimerkki: Nuori jakaa sosiaalisessa mediassa vihapuhetta kohdanneelle ihmiselle myötätuntoisen viestin tai meemin. Viesti voi sisältää myös faktoihin perustuvan korjauksen väärän tiedon kumoamiseksi.

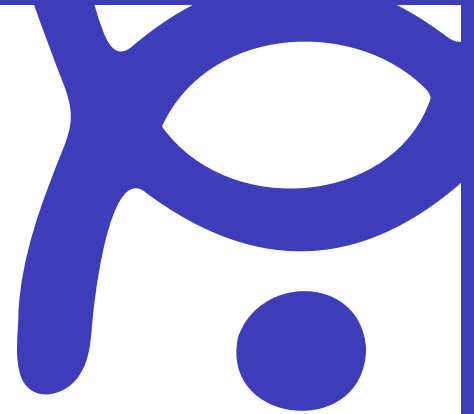
Vihapuhe

Ilmaisuja, jotka loukkaavat tai uhkaavat ihmisiä heidän taustansa, uskontonsa tai muun ominaisuutensa vuoksi.

Esimerkki: Netissä kirjoitetaan vihaisia viestejä ihmiselle hänen uskontonsa takia.

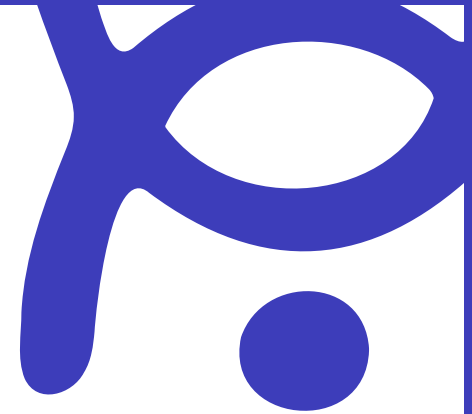
Vähemmistöilo

Vähemmistöön kuuluvan ihmisen kokemaa iloa, joka liittyy omaan vähemmistöidentiteettiin. Vahvistaa itsetuntoa ja toimii vastavoimana syrjäntäkokemuksille.

Esimerkki: Transnuori tuntee riemua ja yhteenkuuluvuutta, kun hän kohtaa muita sateenkaari-ihmisiä.

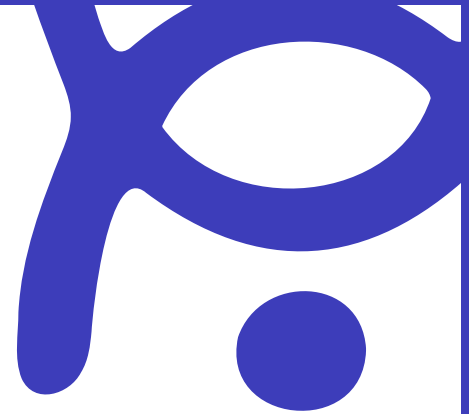
Vähemmistöstressi

Jatkuva jännitys tai ahdistus, joka johtuu ihmisen vähemmistöstatuksesta.

Esimerkki: Nuori miettii jatkuvasti, mitä muut ajattelevat hänestä, kun hän kuuluu eri uskontoon kuin tuttavansa.

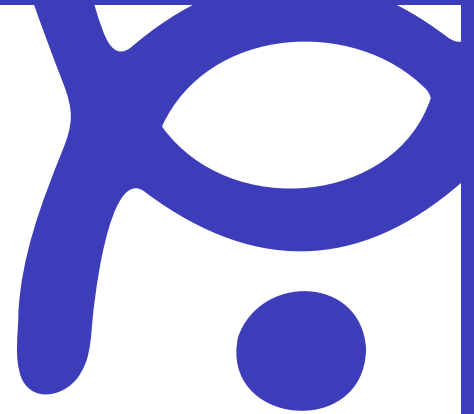
Välillinen syrjintä

Epäsuoraa syrjintää, jossa tavalliselta tuntuva menettely saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan jonkin ominaisuutensa perusteella.

Esimerkki: Kokoukset pidetään aina myöhään illalla, mikä vaikeuttaa yksinhuoltajien osallistumista.

Yhdenvertaisuus

Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän taustastaan tai ominaisuuksistaan. Tämä on jokaisen perusoikeus.

Esimerkki: Nuorisotyötä tehdessä huomioidaan jokaisen nuoren yksilölliset tarpeet ja mahdollisuudet.

Käytettyjä lähteitä

- Fem-R:n sanasto
- OPH:n sanasto
- Rikosuhripäivystyksen sanasto
- Setan sateenkaarisanasto
- THL:n sanasto
- Yhdenvertaisuus.fi-sivuston sanasto

